

POSTANOWIENIE

Dnia 23 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka

w sprawie z powództwa M. L. i R. W.
przeciwko M. C. i C. C.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym 23 grudnia 2022 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanych
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z 14 stycznia 2021 r., sygn. akt I ACa 579/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. nie obciąża skarżących kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Szczecinie na rzecz adw. P. R. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, powiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanym z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 14 stycznia 2021 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację M. C. i C. C. od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z 20 października 2020 r.

2. Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiedli pozwani, wskazując na naruszenie art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 299 w zw. z art. 232 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c., art. 233 § 1 w zw. z art. 391 k.p.c. oraz art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przysądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej

do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Dla spełnienia wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przedsądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego (postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06). Ze względu na odmienny cel instytucji przedsądu i jej odrębne oraz kwalifikowane przesłanki, wskazanie i uzasadnienie okoliczności decydujących o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może polegać na odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. W prawidłowo sporządzonej skardze kasacyjnej oba powyższe elementy muszą pojawić się oddzielnie i autonomicznie. Sąd Najwyższy nie jest bowiem trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia, wnoszonym i rozpoznawanym nie tylko w interesie skarżącego, ale przede wszystkim w interesie publicznym.

4. Skarżący wnieśli o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na występowanie w sprawie przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Podali, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne i potrzeba wyjaśnienia:

- czy mając na względzie art. 65 § 1 i 2 k.c. w razie braku bezpośrednich źródeł dowodowych dostarczających informacji co do celu przyświecającego stronom umowy, sąd orzekający obowiązany jest podjąć inicjatywę dowodową, celem wyjaśnienia tych okoliczności, w szczególności ponownie wezwać strony na termin rozprawy na potrzeby ich przesłuchania;

- czy cofnięcie przez stronę wniosku o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron, w sytuacji, gdy dowód ten stanowi jedyne źródło pozyskania informacji istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, albowiem dostarczyć ma wiedzy co do zgodnego zamiaru stron umowy, pozostaje dla sądu wiążące,

czy winien on jednak w ramach przysługującego mu uprawnienia z art. 299 k.p.c. dopuścić dowód z przesłuchania stron;

- czy swoboda sędziowska zawarta w art. 299 k.p.c. oznacza tyle, że nawet w przypadku zaistnienia przesłanek opisanych w tym przepisie, sąd orzekający w dalszym ciągu ma możliwość, nie zaś obowiązek, dopuszczenia dowodu z zeznań stron;

- czy mając na względzie art. 65 § 1 i 2 k.c. w razie, gdyby materiał dowodowy nie dostarczał bezpośrednich informacji w zakresie zamiaru stron, w szczególności w toku postępowania nie odebrano od stron zeznań, czy sąd orzekający, ustalając treść umowy łączącej strony, winien opierać się na dosłownym jej brzmieniu, czy też w miejsce zeznań stron co do celu przyświecającego im przy zawieraniu umowy może samodzielnie ustalić ten cel, w ramach swobody orzekania.

Zdaniem skarżących skarga kasacyjna jest również oczywiście uzasadniona ze względu na to, że niniejsza sprawa nie została rozpoznana w sposób należyty, na co składa się nie tylko niewłaściwa ocena zaoferowanego przez obie strony materiału dowodowego, ale i błędne zastosowanie przepisów, w szczególności dotyczących wykładni oświadczeń woli stron czynności prawnej, pod względem zgodnego zamiaru i woli stron umowy. Sprzeczność wydanego w sprawie rozstrzygnięcia ze wskazanymi w *petitum* skargi kasacyjnej przepisami prawa jest widoczna nawet bez konieczności pogłębionej analizy.

5. Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności zwraca uwagę, że łączenie przesłanki oczywistej zasadności skargi z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego lub potrzeby wykładni przepisów budzi poważne zastrzeżenia. Jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawa) generalnie wyklucza możliwość stwierdzenia oczywistej zasadności skargi. Przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 1 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. wzajemnie się, co do zasady, wykluczają, ponieważ zakładają przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zarówno z uwagi na interes publiczny (pkt 1), jak i prywatny skarżącego (pkt 4).

Trudno sobie wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy, a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy.

6. Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego wymaga przedstawienia problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 października 2001 r., I PKN 129/01, OSNP 2003/18/436). W postanowieniu z 23 marca 2012 r. (II PK 284/11) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, względnie uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne”.

O wykazaniu przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie świadczą przedstawione problemy dotyczące art. 299 k.p.c., ponieważ nie mają one waloru nowości i zostały już rozstrzygnięte w orzecznictwie.

Sąd Najwyższy wyjaśnił, że dowód z przesłuchania stron nie ma charakteru bezwzględnego (obligatoryjnego), a potrzeba jego przeprowadzenia aktualizuje się wówczas, gdy sąd uzna, że dotychczasowe wyniki postępowania dowodowego nie świadczą o wyjaśnieniu faktów istotnych dla rozstrzygnięcia. Zaniechanie przez sąd przeprowadzenia dowodu z przesłuchania stron nie stanowi naruszenia tego przepisu, jeżeli w ocenie tego sądu fakty istotne zostały już wyjaśnione. Wykorzystanie tego dowodu ma charakter subsydiarny, odnoszący się do przypadku braku dowodów lub ich wyczerpania w kontekście niewyjaśnienia

istotnych faktów w sprawie (np. wyroki Sądu Najwyższego: z 18 lutego 2010 r., II CSK 369/09; z 16 października 2016 r., V CSK 52/16). Kompetencje sądu wynikające z art. 299 k.p.c. nie mają zatem charakteru bezwzględnego obowiązku, lecz aktualizują się jedynie wówczas, gdy sąd uzna, że dotychczasowe rezultaty przeprowadzonego postępowania dowodowego nie prowadzą do wyjaśnienia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Skarżący nie przedstawili nowych argumentów świadczących o potrzebie dokonania ponownej analizy art. 299 k.p.c. przez Sąd Najwyższy.

Nie stanowią istotnego zagadnienia prawnego również zagadnienia sformułowane w kontekście art. 65 k.c. Analiza wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania prowadzi do wniosku, że skarżący oparli się na własnej ocenie rozstrzygnięcia i przyjęciu, wbrew stanowisku Sądu drugiej instancji, że materiał dowodowy zebrany w sprawie nie dostarczał bezpośrednich informacji w zakresie zamiaru stron przy zawieraniu umowy pożyczki. W istocie skarżący zakwestionowali zatem ustalony w sprawie stan faktyczny, a tymczasem zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sąd Najwyższy jest związany dokonanymi przez sądy *meriti* ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Kwestie podane przez skarżących nie mogą być więc uznane za istotne zagadnienia prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

7. Odnosząc się do powołanej przez skarżących oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, wskazać trzeba, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej jako przesłanki jej przyjęcia do rozpoznania wymaga powołania się na kwalifikowaną postać naruszenia zaskarżonym orzeczeniem przepisów prawa materialnego lub procesowego oraz przeprowadzenia wyводу zmierzającego do jego wykazania. Oczywistość naruszenia ma miejsce wówczas, gdy jest ono widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje przy tym samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał

zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której spowodowało ono wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. orzecznictwo przytoczone w motywach postanowienia Sądu Najwyższego z 6 listopada 2012 r., III SK 16/12).

Skarga kasacyjna w niniejszej sprawie nie zawiera argumentów potwierdzających występowanie tak rozumianej oczywistej zasadności.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że skarżący nie wskazali jakie przepisy prawa zostały w sposób kwalifikowany naruszone; ograniczyli się do odwołania do podstaw skargi kasacyjnej. Tymczasem przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz wnioski o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), stanowią dwa odmienne, z uwagi na funkcje, jakie pełnią, niezależne od siebie wymagania skargi kasacyjnej. Samo odwołanie się do uzasadnienia podstaw kasacyjnych, jest niewystarczające.

Analiza treści skargi kasacyjnej prowadzi do wniosku, że skarżący w istocie przedstawiają odmienny od ustalonego w sprawie stan faktyczny, wskazując, że strony łączyły dwie umowy pożyczki i negują ocenę dokonaną przez Sąd drugiej instancji o tym, że strony zawarły jedną umowę pożyczki w dniu 28 kwietnia 2017 r. Należy zatem ponownie przypomnieć, że zawarty w art. 398³ § 3 k.p.c. zakaz oparcia skargi kasacyjnej na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów oraz związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia oznacza niedopuszczalność powoływania się przez skarżącego na wadliwość wyroku sądu drugiej instancji polegającą na ustaleniu faktów lub niewłaściwie przeprowadzonej ocenie dowodów również we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

8. Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 K.p.c., nie znajdując okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania orzeczono z zastosowaniem art. 102 k.p.c.

9. O wynagrodzeniu należnym ustanowionemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym pełnomocnikowi skarżących orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o advokaturze w związku z § 4, § 8 pkt 6 oraz § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

[as]

l.n